

2022-11-04

Förslag till kompensationsåtgärder för förlust av höga naturvärden i Gottsunda, Uppsala kommun

**: EKOLOGI
GRUPPEN**

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: Uppsala kommun

Framställt av: Ekologigruppen AB

www.ekologigruppen.se

Telefon: 08-525 201 00

Granskningsversion: 2022-11-04

Uppdragsansvarig: Johan Allmér

Rapporten bör citeras: Allmér, J, 2022. Förslag till kompensationsåtgärder för förlust av höga naturvärden i Gottsunda, Uppsala kommun. Ekologigruppen AB.

Intern granskning av rapport: Ange namn Ange datum

Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen

Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB

Internt projektnummer: 9936

Innehåll

Sammanfattning	4
Bakgrund och syfte	5
Avgränsningar	5
Föreslagna kompensationsåtgärder.	7
Inledning	7
Val av delområden för föreslagna åtgärder	7
Förslag till generella anpassningar och åtgärder	8
Förslag till platsspecifika åtgärder	9
Referenser	11

Sammanfattning

Ekologigruppen har på uppdrag av Uppsala kommun tagit fram förslag till kompensationsåtgärder för naturvärden som kommer att exploateras i Gottsunda. Johan Allmér på Ekologigruppen har sammanställt åtgärdsförslagen. Arbetet har utförts under oktober och november månad 2022. Kompensationsåtgärder syftar till att mildra den negativa påverkan planen medför på områdets naturvärden när två naturvärdesobjekt exploateras.

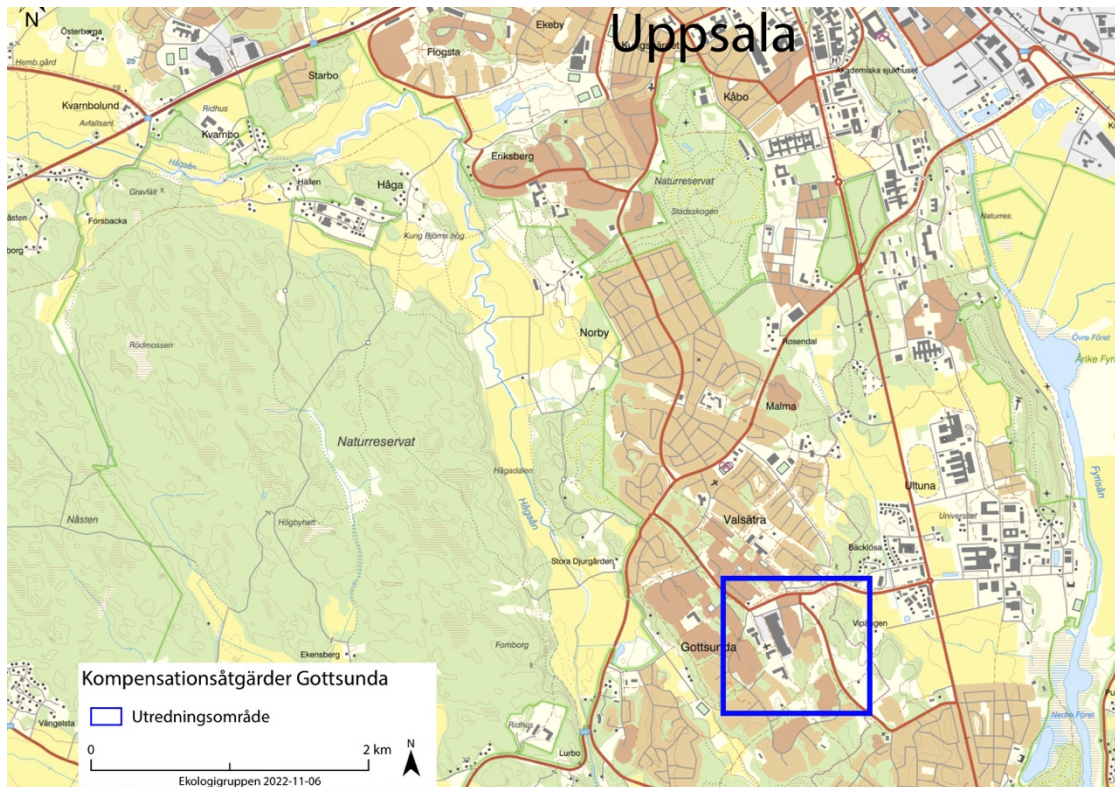
Huvudtemat för åtgärder är att öka naturvärden kopplade till brynmiljöer och ängsmarker. På så vis gynnas flera arter som förekommer inom närområdet samtidigt som det kan bli en attraktiv miljö för människor att vistas i. Ett genomförande av dessa åtgärder bedöms märkbart förstärka de ekologiska sambanden utmed Elfrida Andrées väg och förbättra möjligheterna för flera arter att röra sig fritt igenom området. Dessutom kommer förutsättningarna för pollinerare förbättras i området.

Bakgrund och syfte

Ekologigruppen har på uppdrag av Uppsala kommun tagit fram förslag till kompensationsåtgärder för naturvärden som kommer att exploateras i Gottsunda. Johan Allmér på Ekologigruppen har sammanställt åtgärdsförslagen. Arbetet har utförts under oktober och november månad 2022.

Utredningsområdet ligger i den östra delen av Gottsunda och gränsar till Bäcklösa Natura 2000-område. Läge och avgränsning framgår av figur 1.

Figur 1. Översiktskarta över utredningsområdets läge. Bakgrundskartan är Lantmäteriets topografiska webbkarta.

Avgränsningar

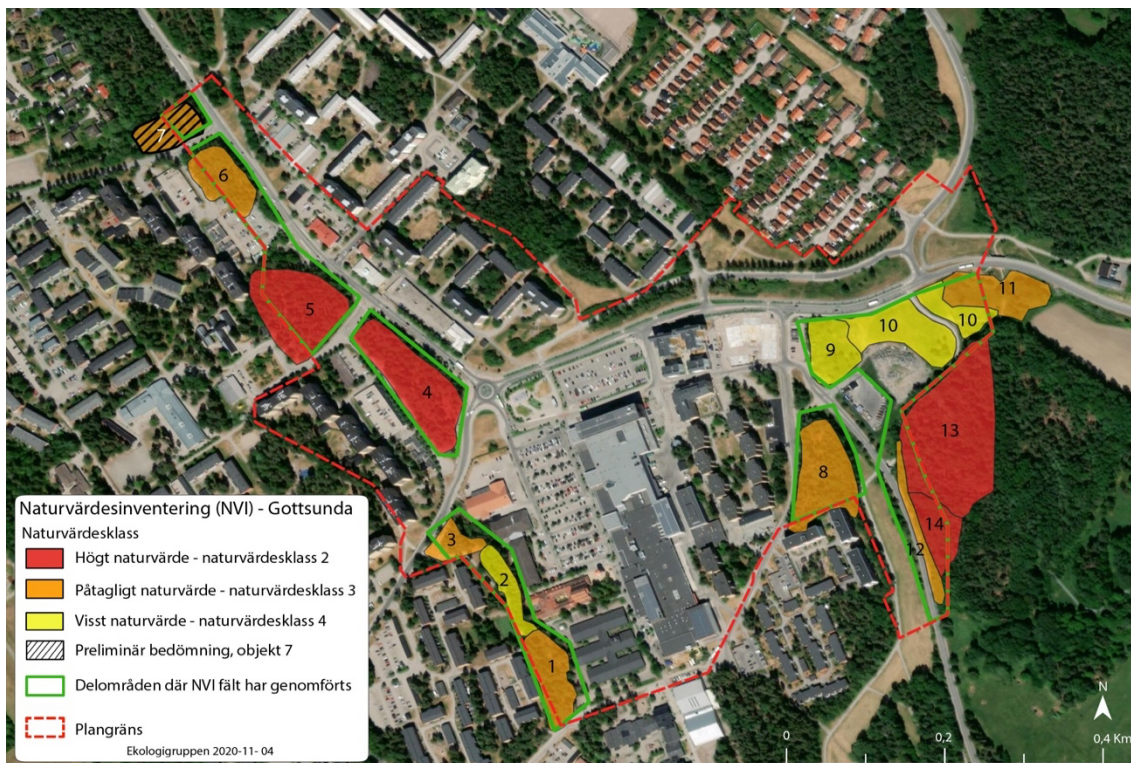
Detta PM omfattar bara sådana åtgärder som kan karakteriseras som kompensationsåtgärder, de föreslagna åtgärderna är inte att betrakta som skyddsåtgärder som är kopplade till artskyddsförordningen. Det har heller inte ingått någon utredning av påverkan på naturvärdesobjekt eller skyddade arter. Vi har dock utgått från att cinnoberbagge förekommer regelbundet inom området och föreslår därför bland annat kompensationsåtgärder som kan anses fungera som skyddsåtgärder för arten. Kompensationsåtgärderna syftar till att mildra den negativa påverkan planen medför på områdets naturvärden när två naturvärdesobjekt (objekt 4 och 8, figur 2) exploateras.

Cinnoberbagge är i den senaste rödlistan klassad som starkt hotad (EN) och dessutom skyddad enligt 4 § i artskyddsförordningen. I och med att arten har sin huvudsakliga utbredning i Uppsala stads närområde har såväl Uppsala kommun som Uppsala län ett nationellt ansvar för arten. En artskyddsutredning för cinnoberbagge är framtagen för det de aktuella detaljplanerna, i vilken påverkan på arten hanteras för naturvärdesobjekt 8 (Naturcentrum 2021). Likaså görs en bedömning av planernas påverkan på arten i MKB (WSP 2022).

I detta PM har vi ett fokus på åtgärder som gynnar cinnoberbaggen spridningsmöjligheter genom den nordöstra delen av Gottsunda och ner mot Gottsundagipen. Många av dessa åtgärder gynnar

många andra vedlevande arter, särskilt arter knutna till döende och död ved av asp. Även andra arter gynnas av åtgärdsförslagen som fåglar, fladdermöss och insekter.

Figur 2. Karta med naturvärdesobjekt. Från naturvärdesinventeringen som genomfördes 2020 (Ekologigruppen 2020a)

Figur 3. Kartan visar förekomst av lämpliga livsmiljöer för cinnobagge inom Gottsundaområdet, från naturvärdesinventeringen 2020 (Ekologigruppen 2020a)

Föreslagna kompensationsåtgärder.

Inledning

Naturvärdena i de berörda naturvärdesobjekten är knutna till gammal barrblandskog med lång mark- och trädkontinuitet. Påverkan på sådana miljöer bedöms vara irreversibla och den förlust av naturvärden som blir följden av exempelvis en exploatering går inte att återskapa på annan plats. Detta beror på att naturvärdena har utvecklats under mycket lång tid, många gånger under flera hundra år, och dessutom i ett landskap där förekommande naturtyper förekom i en helt annan omfattning. I dagens landskap är gamla barrskogar ett ovanligt inslag och de områden med gammal skog som finns är som regel starkt fragmenterade. Båda dessa objekt bedömdes ha vissa förutsättningar att hysa cinnoberbagge, arten är senare funnen i objekt 8 (Naturcentrum 2021).

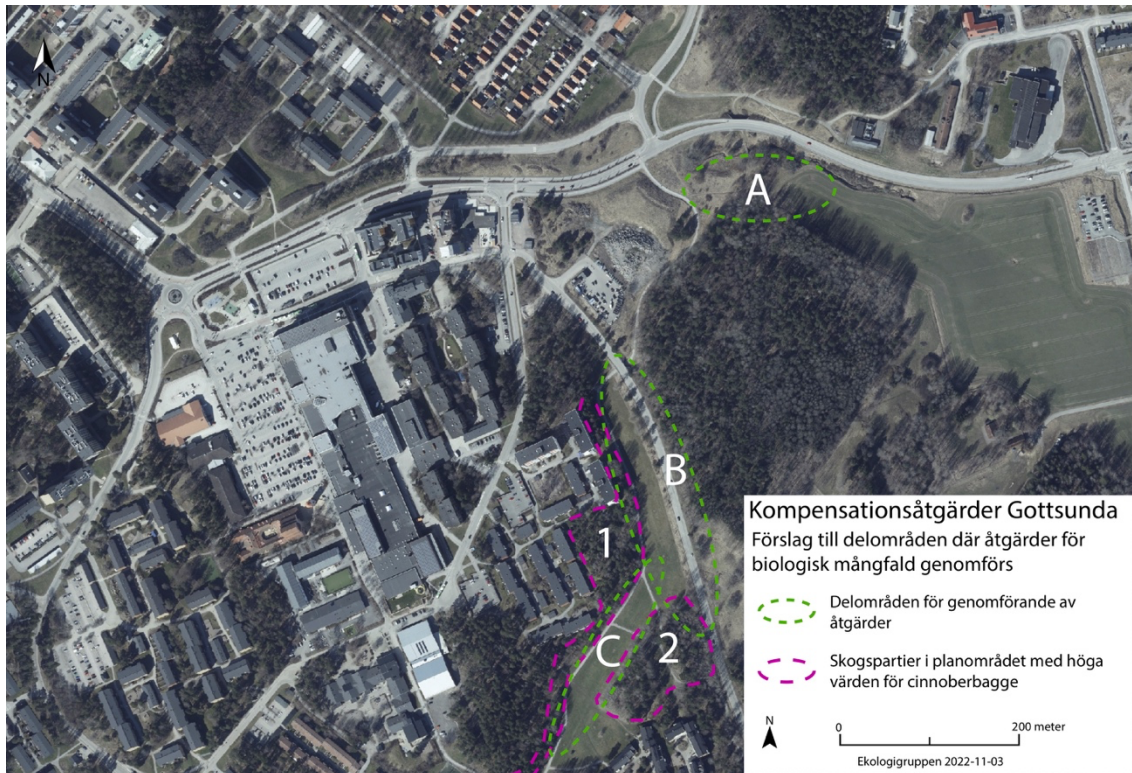
Mot bakgrund av detta är det inte möjligt att föreslå kompensationsåtgärder som motsvarar den förlust av naturvärden som blir följden av att naturvärdena tas i anspråk för en exploatering. De kompensationsåtgärder vi föreslår i detta PM syftar istället till att stärka andra naturvärden som finns i området och gynnar biologisk mångfald i ett bredare perspektiv, och som nämnts tidigare åtgärder som gynnar den starkt hotade arten cinnoberbagge genom att skapa ett starkare grönstråk utmed Elfrida Andrées väg.

Val av delområden för föreslagna åtgärder

Från åsryggen vid Sten Sturesmonument söder om Akademiska sjukhuset ut till Gottsundagipen och Vårdsåtraskogen finns ett mer eller mindre sammanhängande grönstråk som har mycket höga naturvärden. Stora delar består av barrskogsdominerade områden där asp på många ställen förekommer allmänt, men det finns även inslag av ett äldre kulturlandskap och ädellövdominerade partier. För cinnoberbagge är detta ett viktigt grönstråk och arten fortplantar sig regelbundet utmed i stort sett hela området. I den spridningsanalys som Ekologigruppen genomförde 2020 pekas området utmed Elfrida Andrées väg, i östra Gottsunda, ut som ett mycket svagt samband för arten. I studier kring fladdermöss rörelsemönster utmed detta grönstråk kan svaga samband även för flera fladdermusarter ses, för fladdermöss tycks även Gottsunda allé utgöra en flaskhals där vägen korsar Bäcklösa Natura 2000-område (Johan Allmér 2020, 2021, 2022, opubl. Inventeringsresultat).

Utifrån detta har vi identifierat två huvudsakliga delområden där kompensationsåtgärder bör genomföras för att få störst nytta för biologisk mångfald i området (figur 4).

Figur 4. Förslag till huvudsakliga delområden där mer omfattande åtgärder föreslås genomföras.

Förslag till generella anpassningar och åtgärder

Nedan ges generella förslag till åtgärder för att minimera planens påverkan på den biologiska mångfalden. Dessa åtgärder gäller generellt inom hela planområdet och bör beaktas där så är möjligt.

Undvik eller ta mycket stor hänsyn i objekt av högsta och högt naturvärde (klass 1–2). För att gynna biologisk mångfald i området bör dessa naturvärdesobjekt undantas från exploatering. En skyddszon bör helst lämnas runt dem. Eventuell exploatering inom dessa områden bör göras med stor försiktighet, och lämpliga och betydande skydds- och kompensationsåtgärder bör planeras och genomföras. Eventuell exploatering inom dessa områden bör göras med stor försiktighet. Värdefulla träd och strukturer bör pekas ut och sparas och det krävs att det säkerställs att finns en blandning av gamla och unga träd inom området om områdets värden inte ska gå förlorade.

Bevara och skydda skyddsvärda träd genom god planering och skyddsåtgärder. Bevara om möjlig alla särskilt skyddsvärda träd (klass 1) och majoriteten av skyddsvärda träd (klass 2). Om detta inte är möjligt bör träden ersättas. Även övriga större eller äldre träd är av stor vikt att hantera varsamt, då dessa kommer utgöra framtidens skyddsvärda träd. En verksamhet eller åtgärd som kan komma att påverka särskilt skyddsvärda träd bör anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Dokument bör tas fram för hantering av träd under fortsatt planering.

Skydda kvarvarande naturmark från markslitage genom kanalisering på stigar och genom att skapa naturliga mötesplatser.

Visa hänsyn i områden med rödlistade arter och naturvårdsarter med mycket högt indikatorvärde Förekomster av rödlistade arter och arter med högsta indikatorvärde bör i möjligaste mån skyddas från exploatering och hänsyn bör tas till förekomsterna vid skötsel av området.

Spara värdefull död ved. Nedtagna större trädstammar av asp, ek, tall och gran, bör företrädesvis sparas i området. Stammarna placeras ut på plats eller i närområdet, antingen en och en eller samlade i form av så kallade faunadepåer. Träden bör läggas ut i så stora stycken som möjligt för att efterlikna naturligt fallna träd, minst i tre meters längder. Död ved är en värdefull resurs som gynnar många arter i olika organismgrupper. Platser för utplacering av död ved illustreras bland annat i figur 5. Det kan också vara lämpligt att lägga ut död ved på andra platser inom planområdet eller dess direkta närhet, bland annat inom delområde A i figur 4.

Beakta ekosystemtjänster i planering och gestaltning. För att minska påverkan på den biologiska mångfalden bör åtgärder för bevarande av och tillhandahållande av nya ekosystemtjänster i området genomföras. Detta kan till exempel ske genom gröna biotopk, utformning av gårdar med biotopträdgårdar, värdeskapande växtlighet samt småmiljöer för insekter och andra landskapselement.

Arbeten och anslutningsvägar bör planeras så att påverkan på skyddsvärda träd undviks. Särskilda ansträngningar bör göras för områdets äldre träd. Observera att trädens rötter är känsliga för påverkan av schakt, och att rötterna når minst lika långt ut som trädkronan. Frilagda rötter skall inte grävas/slitas av utan bör beskäras och täckas över för att bevara fukten. Undvik att kompaktera jorden under trädens kronor under byggtiden då rotsystemen annars kan skadas och skydda trädens stammar mot mekanisk skada.

Skydda naturliga gräsmarker från slitage från tunga maskiner under anläggningstiden. Dessa marker tål däremot måttlig störning genom tramp.

Förslag till platsspecifika åtgärder

Inledning

I figur 5 ges förslag på en mer omfattande förstärkning av miljöer som har till syfte att stärka den biologiska mångfalden i området. Åtgärderna är anpassade efter de förutsättningar som finns på platsen och inte för att direkt ersätta de naturvärden som tas i anspråk genom exploatering.

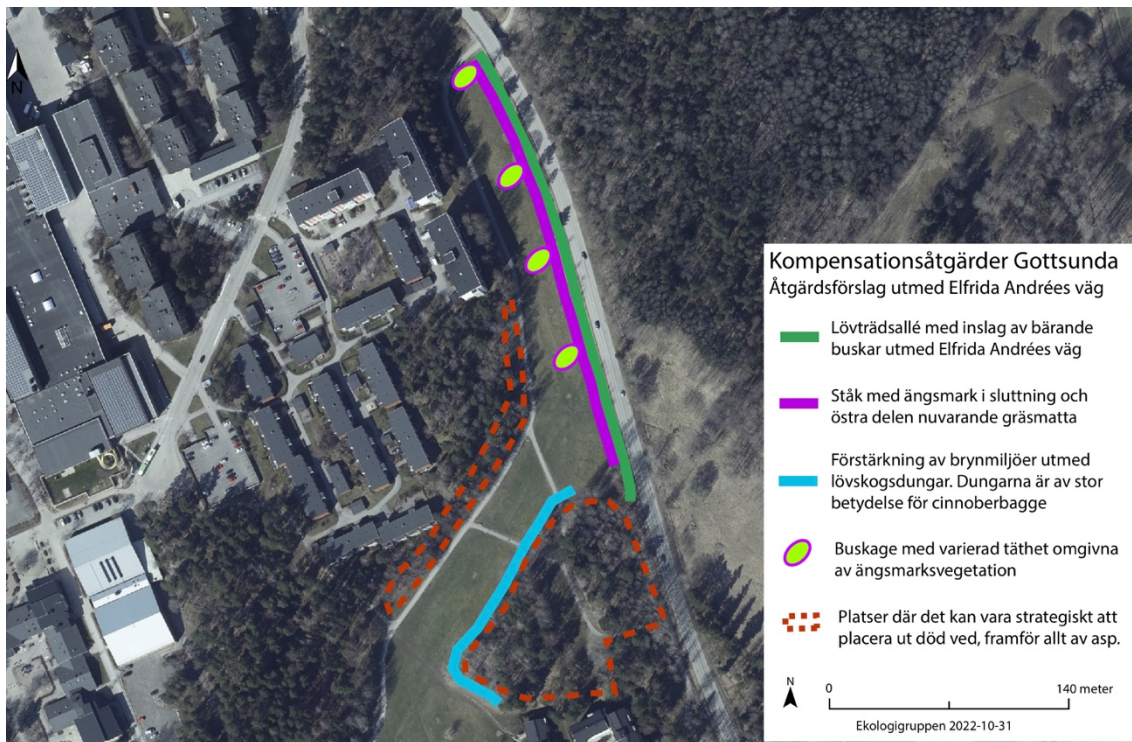
De föreslagna åtgärderna kommer att stärka det svaga ekologiska samband som finns utmed Elfrida Andréas vägs västra sida. Åtgärderna föreslås på naturmark inom planområdet och de är utformade på ett sätt som möjliggör att rekreations- och aktivitetsytor också får utrymme.

Huvudtemat för åtgärderna är att öka naturvärden kopplade till brynmiljöer och ängsmarker. På så vis gynnas flera arter som förekommer inom närområdet samtidigt som det kan bli en attraktiv miljö för människor att vistas i. Ett genomförande av dessa åtgärder bedöms märkbart förstärka de ekologiska sambanden utmed Elfrida Andréas väg och förbättra möjligheterna för flera arter att röra sig fritt igenom området. Dessutom kommer förutsättningarna för pollinerare förbättras i området.

Åtgärdsförslag

- 1) Utmed Elfrida Andréas vägs västra sida anläggs en trädallé med inslag av bärande buskar (grön heldragen linje i figur 5). Träden i allén ska vara inhemska och naturligt förekommande i området, samtidigt ska de vara långlivade och motståndskraftiga mot bland annat skadedjur och svampangrepp. Ek, lönn och lind kan vara värddiga kandidater som alléträd.
- 2) I slutningen från väg-/gång och cykelbanan ner till den öppna gräsytan anläggs en ängsmark av torrbackstyp (lila heldragen linje i figur 5). En torrbacksflora klarar sig som regel längre perioder utan hävd vilket gör miljön mindre skötselintensiv. I den övre delen av slutningen planteras bärande buskar med varierad täthet.

- 3) På den öppna gräsytan väster om Elfrida Andrées väg anläggs utlöpare med buskage och ängsmark från ängsmarken i sluttningen (gröna ovaler med lila kant i figur 5). Dessa utlöpare är tänkta att förstärka ängsmiljön i sluttningen och göra den öppna gräsytan mer heterogen och tilltalande för diverse djur och växter. Gräsyterna emellan utlöparna kan klippas enligt de rutiner kommunen har för underhåll. Det är dock viktigt att lämna en zon kring buskmarken oklippt, denna zon bör vara cirka 3 – 5 meter och utgöras av torrbacksflora. Utlöparna bör byggas upp något med väl-dränerade utfyllnadsmaterial för att möjliggöra att en torrbacksflora kan planteras och fortleva där.

Figur 5. Karta över föreslagna typer av åtgärder, samt förslag på deras ungefärliga utbredning.

- 4) Skogsdungarna som ligger i anslutning till planområdets södra del förstärks med bärande buskar som i sin tur förstärker brynmiljöerna i dessa områden (ljusblå linje i figur 5). Målet är att få en större variation i övergången mellan öppen mark och trädklädd mark. Här sparas en cirka 3 meters bred zon där gräset inte klipps regelbundet. En klippning per år under sensommar till tidig höst är att föredra.
- 5) Död ved av framför allt asp läggs ut i de skogspartier som ligger utmed den öppna gräsmarken (röd streckad linje i figur 5). Denna åtgärd är framför allt tänkt att gynna cinnoberbagge som här har en av sina aktiva fortplantningsområden. Asp ska även gynnas inom dessa delområden för att säkerställa att arten har kontinuerlig tillgång till substrat för sin fortplantning. Skogsdungarna utmed den öppna gräsytan är miljöer som bedöms vara viktiga livsmiljöer för cinnoberbagge och är att betrakta som skyddade enligt artskyddsförordningen. Ingrepp i dessa som medför förlust av lämpliga värdträd för cinnoberbagge innebär att ett förbud enligt artskyddsförordningen kan utlösas.

Referenser

Tryckta källor:

Ekologigruppen 2020. Naturvärdesinventering centrala Gottsunda.

Ekologigruppen 2019. Spridningsanalys för cinnoberbagge i Uppsala.

Hallingbäck, T. (red.) 2013. Naturvårdsarter. ArtDatabanken SLU. Uppsala.

Naturcentrum 2021. Inventering och artskyddsutredning cinnoberbagge, Gottsunda, Uppsala kommun.

Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Jönköping: Skogsstyrelsen.

SFS 2007:845. Artskyddsförordning

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala

WSP 2022. Miljökonsekvensbeskrivning. Samrådshandling detaljplan Gottsunda östra och Gottsunda stadsstråk.

Digitala källor:

Artdatabanken 2022 Artfakta. Webverktyg för sökning om fakta om arter. <https://artfakta.se/artbestamning/> (Hämtad: 2020-10-30)